

Anders in den godsdienst. Daar schuilt de kracht juist in het geloof, de waarheid te bezitten, die anderen onthouden is. Vervolgelingen om den geloove, zending en bekeering worden gedragen door deze gedachte, en door de overtuiging, dat het eigen geloof beter is dan het vreemde en tot hooger geluk voert.

Ook het Christendom heeft, als bijna elke wereldgodsdienst, hierop steunend, zijn geloof steeds aan anderen trachten te brengen door dwang of overreding; want het eigen geluk moesten ook anderen kunnen genieten en alle kracht moest daartoe worden aangewend.

Anders het Jodendom. Het heeft noch dezen wensch gekoesterd, noch deze middelen gebruikt, dan een enkel maal. Niet omdat het er te zwak toe was. Maar omdat zijn godsdienst gebonden is aan zijn volk. Het Christendom is geschapen voor alle creaturen, Mozes en de profeten spraken tot Israël alleen. Zoo zijn deze beide in wezen gescheiden, onverenigbaar. En toch was Jezus een Jood.

Hoe is dan zijn wezen te verklaren? Het antwoord tracht een boek te geven dat, in het Hebreuwsch geschreven en dus vooral voor Joden bestemd, nu, in het Duitsch vertaald, voor ieder toegankelijk is. Jezus van Nazareth luidt de titel, niet opzet; want de mensch en Jood Jezus wordt er in beschreven, in Galilaea geboren, niet de Christus. Het boek heeft daardoor veel aanstoot gegeven; in Joodsche kringen, omdat Jezus in sommige opzichten boven zijn groote tijdgenooten wordt gesteld, in Christelijke, omdat hij, ontdaan van elken goddelijken glans, wordt voorgesteld als mensch, in al zijn kracht, maar ook in al zijn zwakte.

De stof, die de schrijver in zijn levig boek behandelt, is inderdaad beperkt; hij raakt, met opzet, slechts nu en dan de verdere ontwikkeling van het Christendom, die toch, zuiver historisch gesproken, even belangrijk is als het leven van Jezus voor het probleem dat hij stelt. Het probleem, dat de eeuwen heeft bezig gehouden: waarom konden, en kunnen, de Joden de leer van den Jood Jezus niet aanvaarden?

De vraag eischt thans sterker een oplossing nog dan vroeger. Men weet, dat Jezus' uitspraken voor verreweg het grootste deel ook voorkomen in Joodsche geschriften, wier oorsprong ouder is dan hijzelf. In Nederland hebben in felle pennestrijd de opperhijnen Tal en Wagenaar dit, vele jaren geleden, tegenover den hoogleraar Oort uiteengezet; en voor korten tijd hebben twee Christelijke geleerden een uitvoerig commentaar op het Nieuwe Testament aan den Talmoed en andere geschriften ontleend. Maar het vraagstuk wordt door deze wetenschap juist moeilijker. Want waarom zijn deze gezegden, door Jezus gesproken en door zijn volgelingen neergeschreven, haast elk tot een spreekwoord geworden, terwijl dezelfde gedachten, door Joodsche geleerden geuit, onopgemerkt zijn gebleven? En — tweede vraag — waarom hebben de Joden van Jezus afgewend, indien zijn uitspraken waarlijk Joodsch waren?

Beide vragen dekken zich door één antwoord. Voor het Jodendom is al, wat door wet en gebruik wordt bevolen, van even groote waarde; de hoogste ethiek en het kleinste voorschrift staan zonder onderscheid naast elkaar, ja, in een simpele ceremonie kan de hoogste ethiek zijn neergelegd. Het gouden woord: „Heb Uw naaste lief als Uzelf” is in de vijf boeken van Mozes en andere geschriften ongescheiden en onafscheidelijk van een bepaling omtrent de wijze van offeren of omtrent de aflossing van schulden. Ongodsdienstig is derhalve de Jood, die den arme geeft, maar een ceremonie verwaarloost. Want volmaaktheid wordt slechts bereikt in volkomenheid van gedachte en daad; en, bovenal een volk heeft, om te blijven bestaan, behoefte aan den vorm, die bindt en samenhoudt.

Zoo is het te verklaren, dat temidden van de vele voorschriften in de Wet en de andere boeken de „gouden spreuken” nauwelijks werden opgemerkt, terwijl zij, gegoten in den korten en schoonen vorm en in de gelijkenissen, die Jezus' genie uitbeeldde en die zijn suggestieve persoonlijkheid inprente in het hart zijner hoorders, haar weg door de wereld vonden. En tegelijk vinden wij nu het antwoord op de tweede vraag; want de Joodsche geest kon deze gedachten niet als een stelsel aanvaarden zonder de rituele voorschriften. En al wees Jezus zelf niet af van de oude geboden en stond dit ook zijn volgelingen slechts voor een deel toe, in de verklaring en toelichting van het ritueel, in den nadruk ook dien hij hierop legde, handelde hij anders dan de leeraren van zijn tijd. Door zijn „maar ik zeg U” plaatste hij eigen, subjectieve, meening naast het goddelijk voorschrift, terwijl Mozes en de profeten altijd in den naam van God, nooit in eigen naam, hadden gesproken. En wel sprak hij zelf, als zij, alleen tot en voor zijn volk, niet tot vreemden; maar zijn woorden eischten deze beperking niet, en zijn volgelingen konden ze daardoor ook „den heidenen” overbrengen.

Zoo werd zijn leer tot prediking inplaats van gebod, individueel in stede van profetisch, universalistisch in plaats van nationaal, ethisch meer dan vormelijk, gericht op het toekomstig leven meer dan op deze wereld. En daardoor verwijderte zij zich, onbewust en zonder het te willen, van het Jodendom, dat de daad stelt boven de beschouwing, niet uitgaat van den enkeling maar van de gemeenschap, zich leiden laat door Gods woord alleen, de volksgedachte onafscheidelijk van den godsdienst bewaart, ethiek slechts aanvaardt te zamen met den ritus, en het oog vooral op het aardse leven gevestigd houdt. En hoe meer bij de ontwikkeling der Christusgedachte de ethiek zich boven den vorm verheft, des te meer moesten de Joden er zich vanaf wenden, wilden zij niet de nationale gedachte in een universalistische laten te loor gaan, en overlevering en eigen aard verliezen.

Men wachte er zich voor te juichen, dat het Jodendom bezig is zich tot Christus te bekeeren.

Want als één ding duidelijk is, is het wel dit: al komt er onder de Joden meer waardeering voor Jezus, van den Christus wenden zij zich niet even groote hardnekkig-

kigheid af als zij het gedurende negentien eeuwen deden.

Toenadering tot het ware christendom valt hierin niet te bespeuren.

Hoogstens toenadering tot het modernisme.

Voor ons zijn Jezus en Christus één.

De Christelijke belijdenis spreekt het uit: Ik geloof in Jezus Christus, Zijn eeniggeboren Zoon, onzen Heere.

Niettemin is de Jood, die de grootheid van Jezus als mensch erkent, ons aangenamer dan de Jood, die naar den naam van Jezus spuwt.

Herstel in het ambt.

Over dit belangrijke onderwerp schrijft Prof. Dr. H. H. Kuiper in het „Ouderlingenblad” een serie artikelen.

Hij is het niet geheel eens met het besluit, dat de Synode van Groningen tot dezer zake nam.

Inzonderheid is zijn tweede artikel het doorgeven waard.

Hoewel eigenlijk te lang voor deze rubriek, durven we er niet veel uit te knippen. Het betoog zou er onder lijden.

Prof. Kuiper erkent, dat het Groninger besluit in zover in de historische lijn ligt, als het bepaalt, dat het herstel alleen geschieden kan met goedvinden der Particuliere Synode.

Maar dan vervolgt hij:

Keer ik thans terug tot de Emden Synode, die den regel aangaf voor onze kerken, hoe dit herstel geschieden moet, zoo luidde haar besluit aldus: „Of de Dienaren des Woords, ouderlingen en diakenen, afgezet zijnde, nadat zij de kerk door hunne boetvaardigheid voldaan hebben, wederom tot den dienst behoorden toegelaten te worden, ware het dat zij wederom verkoren werden, zal, zooveel de ouderlingen en diakenen aangaat, in het oordeel van den kerkeraad staan, maar zooveel de Dienaren aangaat, zal de Classis oordeelen”. Zoo als deze vrij ingewikkelde bepaling luidt, kan ze tot misverstand aanleiding geven, want men zou er uit kunnen lezen, dat de Classis eerst dan over het herstel van zulk een afgezetten predikant zou te oordeelen hebben, als hij wederom door een gemeente beroepen werd. Of dit echter de bedoeling der Synode is geweest, betwijfel ik, want een afgezet predikant kan niet door een gemeente beroepen worden. De Synode van Middelburg heeft wel om deze misvatting te voorkomen, de bepaling, toen ze haar overnam, aldus gewijzigd, dat „de Classis oordeelen zal, of hij wederom verkoren mag worden”. De zaak werd daardoor duidelijk. Het is misschien goed er hier reeds op te wijzen, dat er niet staat, dat de Classis „hem in zijn dienst herstellen zal”, zooals de Synode van Groningen in haar vierde conclusie bepaalde, maar dat „zij oordeelen zal, of hij wederom verkoren wordt”. De Classis herstelt hem niet in zijn dienst, maar dit geschiedt eerst door zijn verkiezing door de gemeente. Ik acht dit juist door de bepaling der Groninger Synode. Daar ik echter later hierop terug kom, kan ik dit thans laten rusten.

De Synode van Emden noemt voorts als voorwaarde voor dit herstel alleen, dat hij „door zijne boetvaardigheid de kerk moet voldaan hebben”. Deze voorwaarde spreekt van zelf, want, wanneer die boetvaardigheid ontbreekt, kan hij niet hersteld worden. De Synode van Groningen heeft daarom in haar derde conclusie evenzeer er op gewezen, dat de Classis bij de vraag of herstel mogelijk is, overwegen moet „of het herouw over de gepleegde zonde duidelijk is, of de verzoening is tot stand gekomen en de ergernis is weggenomen”. De vraag zou alleen kunnen opkomen, wat bedoeld is met de uitdrukking, dat hij door zijne boetvaardigheid de kerk voldaan heeft. Die bedoeling kan niet wezen, dat wanneer tegelijk met de afzetting de censuur op hem als gemeentelid is toegepast door afhouding van het Avondmaal, deze censuur eerst moet worden opgeheven, doordat hij verzoend wordt met den kerkeraad van de plaats, waar hij nu is gaan wonen. Al is ook deze verzoening zeker noodig om in het ambt hersteld te worden, ze is niet voldoende. Immers zulk een verzoening kan, wanneer er boetvaardigheid is, reeds spoedig volgen en indien dan, terstond daarna, het herstel in het ambt volgen kan, zou de afzetting nog minder te betekenen hebben dan de schorsing, die toch altoos voor langeren tijd wordt uitgesproken. De bedoeling is, en zoo is het in de praktijk ook steeds opgevat, dat hij door zijne boetvaardigheid voldoening moet hebben geschonken aan de kerk, waar hij door zijn wangedrag zoo groote ergernis had gegeven. Vandaar, dat vroeger dan ook geëischt werd, zooals ik later zal aantoonen, dat hij een „acte voor reconciliatie” van deze kerk moest overleggen, waaruit bleek, dat hij door zijn langdurige boetvaardigheid — ze duurde soms zelfs vijf jaar — aan deze kerk satisfactie had geschonken, zoodat de ergernis nu was weggenomen en daarom tegen zijn herstel in het ambt geen bezwaar werd gemaakt.

Maar al noemt de Synode van Emden alleen dezen eisch van voldoening door boetvaardigheid, daaruit volgt niet, dat wanneer aan dezen eisch voldaan was, het herstel van zelf volgen moest. Men heeft dit vroeger en ook nu wel uit deze bepaling afgeleid, maar dit is onjuist. Want er staat niet: de Classis zal oordeelen: of hij door zijne boetvaardigheid voldaan heeft, en dan hem weder toelaten tot den dienst, maar: de Classis zal oordeelen, of die toelating toegestaan kan worden, nadat hij door zijn boetvaardigheid voldaan heeft. Bij dat oordeel nu zal de Classis zeker ook nog met andere factoren te rekenen hebben dan met deze boetvaardigheid. In de Fransche Kerkenorde wordt zelfs uitdrukkelijk gezegd, dat na bepaalde zonden het herstel onmogelijk is, hoe groot de boetvaardigheid ook is. Het is wel te betreuren, dat de Synode van Emden, die deze bepaling maakte, dit niet duidelijker heeft uitgesproken en niet

heeft aangewezen, met welke andere factoren de Classis bij haar oordeel rekening heeft te houden. De Synode van Groningen heeft daarom een goed werk gedaan met in haar derde conclusie te bepalen, dat de Classis behalve met deze boetvaardigheid ook te rekenen heeft met den aard der zonde en voorts, „of zoo iemand tot opbouw van Gods gemeente kan werkzaam zijn, zonder dat het heilig karakter der gemeente en de eer Gods wordt aangetast”. Met deze aanwijzing kan ik mij van harte vereenigen, want ze grondt zich op Gods Woord. Alleen betreure ik, dat de Synode van Groningen door een minder gelukkige formulering toch weer, zooals mij bleek, tot het bovengenoemde misverstand aanleiding heeft gegeven, alsof de boetvaardigheid het beslissende moment zou wezen. Er staat toch, „dat de Classis niet alleen met den aard der zonde rekening zal houden, maar ook of de boetvaardigheid duidelijk genoeg gebleken is”, enz. Het ware juist geweest, dat de Synode bepaald had, dat de Classis niet alleen rekening had te houden met de boetvaardigheid, maar ook met den aard der begane zonde en of zoo iemand tot opbouw der gemeente nog dienen kon. Dat de boetvaardigheid voorwaarde is, stond vast en daarover bestaat geen verschil. Maar het was noodig de Classen er op te wijzen, dat voor het herstel die boetvaardigheid niet voldoende is. Door het accent te verplaatsen, werd nu de indruk gegeven, alsof de Synode zeggen wilde tot de Classis: ge moet niet alleen rekening houden met den aard der begane zonde, maar hoe groot die zonde ook was, vooral met de boetvaardigheid, die daarna betoond is. En die indruk wordt nog versterkt, doordat de Synode in haar tweede conclusie verklaard had, dat de afzetting naar Art. 79 en 80 niet insluit, dat de afgezette dienaar nooit weder in het ambt kan gesteld worden. Want hieruit zou men kunnen afleiden, dat om welke der in Art. 79 en 80 genoemde zonden deze afzetting ook geschied is, het herstel in het ambt niet buitengesloten is. Natuurlijk is dit de bedoeling der Synode niet geweest, zooals uit haar derde conclusie blijkt, maar dan had ze dit ook in haar tweede conclusie duidelijker moeten doen uitkomen. Zoo algemeen als deze conclusie nu luidt, is ze niet juist.

Hiermede nu staat in nauw verband de vraag, door de Part. Synode van Overijssel gedaan en die ik daarom hier bespreek, „of bij de afzetting van een predikant wegens zeer ergerlijke zonden de Classis niet uitdrukkelijk zal uitspreken, dat naar haar oordeel van geen herstel in het ambt ooit meer sprake mag zijn”. Zulk een afzetting zelf zou dan het herstel buiten sluiten; ze zou, wat Voetius noemt een depositio malior zijn, niet alleen een totale, maar ook een finale afzetting. Ik meen, dat deze vraag in het geval van zeer ergerlijke zonden wel de overweging waardig is. De Synode is echter op deze vraag niet ingegaan, evenmin als Prof. Bouwman in zijn rapport. Alleen zooveel valt uit hare conclusies af te leiden, dat zij de vraag, of herstel mogelijk is, niet wil laten beslissen door de Classis, wanneer deze de afzetting uitsprekt, maar eerst later, wanneer de afgezette predikant zich met een verzoek om herstel tot de Classis wendt, ook al is dat een heel andere Classis, dan die hem heeft afgezet. Formeel blijft dus voor een predikant, die afgezet is, ook wanneer dit geschiedde om de ergste zonden, de mogelijkheid openstaan, om aan de Classis dit herstel te vragen. Dit nu brengt tweeërlei nadeel mede. Vooreerst, dat zulk een afgezette predikant in plaats van in deze afzetting te berusten en naar een andere levenspositie om te zien, toch, door den financiëleen nood of andere redenen gedrongen, allerlei pogingen in het werk zal gaan stellen, om weer in het ambt hersteld te worden. En ten tweede, dat, wanneer zulk een predikant naar elders verhuisd is, en niet de Classis, die de afzetting uitsprak, maar een andere over het herstel zal te beslissen hebben, deze Classis lichter tot barmhartigheid zal geneigd zijn. Het is daarom wel te begrijpen, dat Voetius in het geval van zulke ergerlijke zonden wil, dat de afzetting finaal en onherroepelijk zal wezen. Dit is ook in overeenstemming met hetgeen in de Fransche en Schotsche Kerkenorde was bepaald, want deze gaven uitdrukkelijk aan in welke gevallen herstel was uitgesloten.

Voordat ik echter naga, welke regel de Fransche en Schotsche K.O. hiervoor voorschreef, moet ik eerst de nog telkens voorkomende opvatting weerleggen alsof boetvaardigheid op zichzelf toch wel voldoende grond zou zijn om de straf over zulk een predikant uitgesproken, weer op te heffen. Die opvatting nu komt, zooals me meermalen bleek, in hoofdzaak daaruit voort, dat men ten onrechte meent, dat hetgeen als regel geldt bij de censuur over gemeenteliden ook van toepassing zou zijn bij de censuur over ambtsdragers. Voor de eerstgenoemde censuur nu is het zeker waar, dat wanneer de zondaar tot opricht berouw en betering des levens komt, de zonde hem moet vergeven worden en hij weer in de gemeenschap der kerk moet worden opgenomen. Hier geldt het woord der Schrift: wie de zonde belijdt en laat zal barmhartigheid vinden. De censuur wordt dan ook alleen toegepast, wanneer de zondaar geen schuld wil belijden, of trots de vermaning in zijn zondigen weg blijft volharden. En de tucht, die toegepast wordt, heeft vooral ten doel om hem tot bekeering te brengen. Is dat doel bereikt, dan houdt de censuur op. Zelfs de excommunicatie of ban, die de zwaarste straf is, omdat ze iemand buiten het koninkrijk der hemelen sluit, dient niet om den zondaar te verlerven, maar, zooals de Apostel Paulus zegt, om hem te behouden. Maar de afzetting van een predikant, althans wanneer die geschiedt om de ergerlijke zonden in Art. 79 en 80 genoemd, is niet 'n tuchtmiddel, om hem tot bekeering te brengen, maar een straf, die op hem toegepast wordt, omdat hij door die zonden zich het ambt onwaardig heeft gemaakt. Evenmin nu als de boetvaardigheid, al zou ze terstond na zijn val in zonde blijken, de afzetting voorkomen kan, zoo kan die boetvaardigheid alleen ook niet de grond zijn om deze straf weder op te heffen. Al kan, zooals Voetius in zijn Pol. Eccl. t. IV, pag. 933 terecht opmerkt, die boetvaardigheid een reden wezen om hem

da
ze
h
da
die
eis
een
lijk
zull
pri
ges
hij
bel
wes
noc
s
di
W
gev
dar
dar
eisc
Ter
715
Bot
gele
dec
de
vlo
Hot
van
In
over
maak
O
ech
een
gesl
en
O
alle
lijk
Voo
te v
de
te l
1857
D
dien
fend
geen
schr
slied
gen
„H
niet
te vl
met
onts
Zo
van
daar
deze
delij
bove
al de
vrees

„De Reform
groote oplag
FAMILIE-
Onze Gerefe
leven daars

Primeurs
P. S
Handel in
Groenten
Telefo
Ruydao
Amst

Chr. Muzi
„DE P
maandelijksch
f 1.50
onder redactie
Neeft proef r
want en U m
doening
Administ
Planclusstraat

„DE REFOR
en een ge
in een
Big-Be
IS EEN